

JON LEE ANDERSON

Perdre una guerra

El fracàs dels Estats Units a l'Afganistan

Traducció d'Octavi Gil Pujol

Saldonar.

JON LEE ANDERSON

***Perdre
una guerra***

El fracàs dels Estats Units a l'Afganistan

Traducció d'Octavi Gil Pujol

Saldonar.

Títol original: *To Lose a War*

Perdre una guerra

© del text: Jon Lee Anderson, 2025

© de la traducció: Octavi Gil Pujol, 2026

© de la fotografia de la coberta: Thomas Dworzak

© de la fotografia de l'autor: Davide Monteleone

© d'aquesta edició: Edicions Saldonar, 2026

Primera edició: novembre del 2026

Publicat per Edicions Saldonar

Alfambra, 16, 5è 2a

08034 Barcelona

edicions@saldonar.com

www.saldonar.com

@saldonar

Direcció editorial: Alba Sabaté Gauxachs

Edició i producció: Francesc Gil-Lluch

Disseny i maquetació: Octavi Gil Pujol

Distribució: UDL

Thema: JW, 1FCA

ISBN: 978-84-19571-85-4

Dipòsit legal: B 17937-2026

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Saldonar forma part de l'associació

d'editorials independents Llegir en Català

LLEGIR EN CATALÀ
ASSOCIACIÓ D'EDITORIALS INDEPENDENTS

Aquest llibre s'ha imprès amb paper procedent de boscos gestionats de manera sostenible, un òfset cru de 80 grams, i s'ha compaginat amb la tipografia Tiempos en cos 9.

Els titulars del *copyright* tenen tots els drets reservats.

Taula

Prefaci	9
La mort d'un lleó	27
El senyor de la guerra	31
A la cort del pretendent	51
La rendició	73
La ciutat dels somnis	97
Sacres i no sacres guerrers	113
Les cançons preferides del mul·là Omar	131
Els assassins	153
L'home de palau	185
La guerra de l'opi dels estatunidencs	219
El dia de la Superuadi	249
Força i futilesa	279

Annals d'assassinat	305
I. Ahmed Wali Karzai	
II. Jan Muhammad Khan	
III. Burhanuddin Rabbani	
L'estil de mort americà	315
La balada del mul·là Omar	319
Kunduz torna a caure	323
El retorn dels talibans	327
La fi de l'imperi estatunidenc?	333
Després de la caiguda	339
Epíleg	369
Agraïments	373

Prefaci

Històricament, l'Afganistan sempre ha estat més aviat un camp de batalla que no pas un país. Allunyat del mar i envoltat per deserts i muntanyes escarpades, geogràficament és un territori estratègic entre l'Àsia central, l'Àsia meridional i l'Orient Mitjà, i des de l'antiguitat ha cridat l'atenció de les potències estrangeres amb ambicions de conquesta. Alexandre el Gran hi va emprendre invasions crucials el 330 aC, i també van fer-ho els mongols el 1222. Més endavant els britànics hi escometrien dues incursions colonials, el segle XIX i el 1919. Al final tots en van sortir derrotats pels aferrissats afganesos, que s'han guanyat la seva reputació com a guerrers astuts, valents i despietats. Sis dècades després de la retirada britànica, els soviètics van envair-lo, però després d'una sanguinària ocupació militar que es va allargar deu anys ells també es van veure obligats a retrocedir, no només sense haver aconseguit sotmetre els afganesos, sinó també havent desencadenat una resistència armada que amb el pas del temps s'ha tornat endèmica i babèlica.

El gruix de la població estatunidenca probablement no en va saber res, de l'Afganistan, fins als atemptats de l'11S orquestrats per Ossama bin Laden, el jihadista saudita que havia trobat refugi al país. Els seus amfitrions eren els talibans, un exèrcit de devots islamistes que uns anys abans havia pres el poder per la força, aprofitant el caos generat per la retirada soviètica.

Després de l'11S, els Estats Units van emprendre la invasió de l'Afganistan amb l'objectiu de derrocar els talibans i castigar la xarxa terrorista d'Al-Qaeda, encapçalada per Bin Laden. Aquests propòsits

els van assolir ràpidament, però aleshores s'hi van quedar vint anys més, fent tasques de contrainsurgència i de construcció nacional. Tot plegat va acabar el 2021, quan, davant del ressorgiment gradual dels talibans que no havien aconseguit aplacar, els estatunidencs, cansats de tanta guerra, van retirar les últimes tropes, i els talibans de seguida van recuperar Kabul. A finals dels vuitanta, durant la prolongada retirada soviètica, vaig visitar els camps de batalla de l'Afganistan mentre les faccions mujahidines unien forces en una campanya infructuosa per arrabassar el control del règim patrocinat per Moscou. Les meves observacions sobre aquestes experiències es poden trobar a *Guerrillas*, el llibre que vaig escriure sobre diverses insurreccions contemporànies.¹

Vaig tornar a l'Afganistan arran de l'11S i m'hi vaig passar bona part de l'any següent, informant per al *New Yorker*. El 2002 vaig publicar *The Lion's Grave*, un recull dels meus articles a l'Afganistan que pretenia oferir una crònica del primer any de la presència estatunidenca al país. En aquell moment, la missió dels Estats Units i els seus aliats semblava un èxit rotund gràcies a l'associació amb una sèrie de senyors de la guerra afganesos. Els talibans s'havien esfumat a les muntanyes, igual que Al-Qaeda, i al seu lloc s'havia instal·lat un dòcil règim prooccidental.

A *The Lion's Grave* vaig oferir una narrativa paral·lela, la història de la mort d'Ahmad Shah Massoud, un carismàtic líder mujahidí assassinat a l'Afganistan per membres d'Al-Qaeda dos dies abans dels atemptats de l'11S als Estats Units. L'assassinat de Massoud semblava una part essencial de la conspiració més àmplia d'Al-Qaeda, però tot i així havia passat relativament desapercebut. Intrigat, em vaig posar a investigar les circumstàncies de la mort de Massoud, i el dia del primer aniversari de l'assassinat vaig assistir a una cerimònia celebrada en un mausoleu que havien erigit en honor seu al seu poblat natal de la vall

1 *Guerrillas* es va publicar inicialment com a *Guerrillas: The Men and Women Fighting Today's Wars* (Times Books, 1992), i després es va reeditar com a *Guerrillas: Journeys in the Insurgent World* (Penguin, 2004).

del Panjshir. Vaig decidir acabar l'obra amb l'escena d'aquesta cerimònia, que també posa títol al llibre. Durant la guerra de resistència antisoviètica dels mujahidins, Massoud havia estat aclamat com el Lleó del Panjshir pel seu lideratge a l'hora de frustrar les successives ofensives de les forces soviètiques a l'estreta vall muntanyosa. La carretera que travessava el Panjshir encara era plena de tancs i altres vehicles de l'època, destruïts. Al cap i a la fi, però, el Panjshir també s'havia convertit en la tomba de Massoud.

L'Afganistan sempre m'havia despertat la curiositat, i estava satisfet d'informar des d'allà una altra vegada, però de cop i volta em vaig veure arrossegat cap a un nou teatre d'operacions a l'Iraq, el camp de batalla següent en l'anomenada guerra contra el terrorisme declarada pel president George W. Bush.

Vaig abandonar l'Afganistan, doncs, però no trigaria a tornar-hi. Els talibans estaven experimentant un ressorgiment, i el projecte estatunidenc al territori començava a enfangar-se en tots els sentits. M'hi vaig desplaçar el 2005, el 2007, el 2010 i el 2011. Al final, distret un cop més per altres conflictes incipients a Líbia, Síria i altres racons de món, deixaria passar tota una dècada abans no m'hi trobés de nou, a finals del 2021, uns mesos després de la catastròfica retirada estatunidenca i del transcendental retorn dels talibans al poder.

En vista de tot el que ha succeït, per tant, sembla oportú revisar els vint anys de presència estatunidenca a l'Afganistan. Per fer-ho, he recuperat *The Lion's Grave* i n'he ampliat la perspectiva per incloure-hi els articles que vaig redactar en els viatges posteriors, amb l'esperança d'oferir una narració cronològica del meu neguit creixent pel projecte dels Estats Units al país. Així, *The Lion's Grave* s'ha convertit en *Perdre una guerra*, un llibre del tot diferent, centrat en l'anàlisi de l'empresa estatunidenca a l'Afganistan des de la seva irrupció inicial fins al seu desafortunat desenllaç.

Les meves primeres aprensions no es van fer esperar. Mentre procurava adquirir una noció elemental de l'Afganistan tant durant els preparatius com immediatament després de la invasió, vaig descobrir

una societat que no acabava d'encaixar en l'esquema d'«Els afganesos bons contra els perversos talibans». Als capítols inicials, «El senyor de la guerra» (segon capítol), «A la cort del pretendent» (tercer), «La rendició» (quart) i «La ciutat dels somnis» (cinquè), comparteixo una sèrie de trobades amb afganesos que se sentien amenaçats pel sobtat desembarcament d'Occident al seu país, i que qui sap si en el fons no professaven la seva lleialtat als talibans ultraconservadors. A Kabul, la capital acabada d'alliberar, un botiguer em va cantar les quaranta per parlar amb una dona vestida amb burca que se m'havia atansat per demanar-me ajuda. Durant les meves excursions als afores de la ciutat, sempre em trobava per sistema algun grupet de nois encuriosits que s'aplegaven i que començaven a llançar pedres a la mínima que una dona occidental tragués el cap.

Al sisè capítol, «Sacres i no sacres guerrers», relato un viatge el desembre del 2001 al reducte muntanyós conegut com a Tora Bora, on les forces armades estatunidenques sospitaven que havien acorralat Bin Laden, si bé, després de setmanes de combats, li van perdre la pista. Recordo les meves converses amb una sèrie de comandants mujahidins dignes de ben poca confiança, homes que es presentaven com a aliats dels Estats Units alhora que estaven sota sospita d'haver ajudat Bin Laden a esquitllar-se. Una altra figura difícil de creure era en Jack Idema, un exmembre de les forces especials que havia arribat als seus propis acords amb líders de les milícies afganeses. En Jack va dirigir una operació antiterrorista clandestina per la qual va ser arrestat, condemnat i sentenciat a pena de presó després que el descobrissin torturant els seus detinguts en una presó privada. Les tènibles afiliacions de l'Idema en el si del govern i la seva capacitat d'operar per lliure durant anys i anys a l'empara de la guerra deien molt sobre la naturalesa insidiosa i caòtica de la missió dels Estats Units.

El gener del 2002, després que els talibans es veiessin foragitats del seu bastió a la ciutat meridional de Kandahar, la situació encara era incerta. Unes setmanes abans els talibans havien cremat les últimes naus a la ciutat, i ara tot d'una s'havien esfumat del camp de batalla

sense més ni més. Un jove que assistia les noves autoritats governamentals i que havia treballat per als talibans havia informat que els que havien estat els seus havien creuat la frontera cap a la ciutat de Quetta, al sud del Pakistan, on gaudien del suport dels serveis d'intel·ligència pakistanesos, que en la guerra dels Estats Units contra els talibans i Al-Qaeda es ficaven al llit amb els dos bàndols. El temps li donaria la raó: els talibans havien emprès una retirada tàctica, però les seves forces continuaven intactes. Havien decidit amagar-se a l'ombra fins que arribés el moment oportú de reprendre el combat.

A Kandahar vaig entrevistar-me amb el mul·là Naquib, que uns anys abans m'havia acollit entre els mujahidins durant la guerra contra els soviètics. En un cas que explico al setè capítol, «Les cançons preferides del mul·là Omar», Naquib es trobava sota la sospita dels estatunidencs acabats d'aterrar per la cordialitat que mantenia amb alguns exlíders talibans, com ara el mul·là Omar, líder espiritual i fugitiu que li havia cedit la seva flota de Toyota Land Cruisers de luxe abans de fer-se fonedís. On raïa la lleialtat de Naquib en el nou Afganistan? No era fàcil de dir. Ell era, abans que res, un supervivent.

La primavera del 2002 vaig tornar a Kabul, on, juntament amb el fotògraf Thomas Dworzak, amic i company des dels inicis del conflicte, vaig llogar una casa tradicional per instal·lar-nos-hi. Érem al centre històric de la ciutat, en un carrer ple de floristeries encertadament anomenat Flower Street. Durant els mesos que vam viure allà, vaig investigar la conspiració rere l'assassinat d'Ahmad Shah Massoud. La història que vaig acabar explicant i que aquí correspon al vuitè capítol, «Els assassins», narra com Al-Qaeda, amb la complicitat dels talibans i altres agents, va aconseguir infiltrar dos jihadistes que es van fer passar per periodistes al nord de l'Afganistan, controlat pels rebels, per matar Massoud durant una entrevista a casa seva. Com més m'endinsava en la història, més intuïa que allò feia tuf de traïció, sobretot pel que fa al sospitós paper d'Abdul Rasul Sayyaf en la cadena d'esdeveniments. Sayyaf era un senyor de la guerra ultraconservador que havia mantingut vincles estrets amb Ossama bin Laden

i que, tot i així, havia conservat la seva posició amb un cert grau de poder i influència. Per a mi, el nou Afganistan no era un indret fàcil de definir, sinó més aviat un cau de bruixes ple de noves lleialtats i antics enganys.

Vaig deixar passar tres anys abans del següent viatge a l'Afganistan. El 2005, la coalició primigènia que havien liderat els Estats Units s'havia transformat en una missió de l'OTAN amb totes les de la llei, amb una pila de països implicats i milers i milers de tropes estatunidencues i d'altres potències estrangeres sobre el terreny. Kabul havia rebut una allau d'inversió i ajuts econòmics que havien transfigurat el que pràcticament era una ciutat fantasma arrasada en una metròpoli bulliciosa plena de gent, negocis i vehicles nous de trinka. Es veien expats d'Occident menjant en un grapat de nous restaurants de luxe, molts dels quals vivien en un barri de nou-rics on els senyors de la guerra i els magnats de la droga havien construït una pila de residències ostentoses. Jo hi havia anat per redactar un perfil del president Hamid Karzai, un polític exiliat escollit per les potències occidentals perquè dirigís l'Afganistan després del derrocament dels talibans. Lloat com l'home que havia rescatat el país de les urpes dels extremistes islamistes, Karzai era celebrat i aclamat cada vegada que posava un peu a l'estranger: el Volodímir Zelenski de l'època.

Karzai era un president educat i encantador, però en privat vaig descobrir un home pres per una angoixa creixent per la seva manca d'autoritat real. Com més l'investigava, més entenia per què se sentia així. Presenciant les reunions que Karzai mantenia amb les delegacions d'afganesos de les regions remotes del país, vaig observar com el president els prometia la col·laboració del seu govern, però més endavant també vaig constatar la seva incapacitat de complir aquestes promeses perquè, per fer-ho, depenia de la bona voluntat i els recursos dels Estats Units, que no sempre volien posar-s'hi bé. Em preocupava que Washington no hagués concedit prou poder sobirà a Karzai per moure fitxa sense ells, i encara menys per guanyar-se el respecte dels seus compatriotes. El novè capítol, «L'home de palau», és el retrat d'una

figura que tan sols va ser el president nominal del seu país. El poder factual era en una altra banda, en mans estatunidenques.

Al cap de dos anys, el 2007, vaig tornar a l'Afganistan per unir-me a un equip de contractistes militars i soldats afganesos en una missió per desbaratar la pròspera indústria de l'opi a Uruzgan, una província rural que casualment també era el bressol dels talibans. Aquesta és la història que narro al desè capítol, «La guerra de l'opi dels estatunidencs». La missió se'n va anar en orris abans de començar, ja que l'equip va ser emboscat reiteradament d'ençà d'una reunió amb el governador d'Uruzgan, vist per alguns com un abanderat dels talibans. Per a mi, aquest episodi posava de manifest l'extrema superficialitat de les relacions entre els Estats Units i els seus suposats aliats, i insinuava la fragilitat del seu projecte a l'Afganistan.

El 2010 ja era impensable sortir de Kabul amb unes mínimes garanties de seguretat. La resistència armada dels talibans havia revifat i s'havia estès per tot el país, mentre que a la capital la seguretat s'havia reforçat ara que els occidentals i els empleats del govern afganès eren l'objectiu dels anomenats atacs coordinats, perpetrats als hotels i els restaurants que freqüentaven terroristes suïcides i sicaris armats. Diversos amics periodistes havien estat segrestats i presos com a ostatges, i d'altres, directament assassinats. Al voltant dels edificis del districte governamental de Kabul havien aparegut murs antiexplosions, i la immensa ambaixada nova dels Estats Units era una autèntica fortalesa.

Així doncs, vaig optar per l'experiència d'integrar-me en un batalló de l'exèrcit dels Estats Units a Maiwand, al sud, una província adjacent a Kandahar. Després de traslladar-m'hi en un avió de les Forces Aèries i d'allotjar-me entre la tropa en diversos campaments fortificats, vaig acabar en una posició avançada des de la qual els soldats estatunidencs llançaven incursions per localitzar i expulsar els talibans d'una sèrie de localitats properes. L'onzè capítol, «El dia de la Superuadi», és la història d'aquesta experiència, quan els estatunidencs ja mantenien la distància amb els afganesos del nostre entorn,

que consideraven majoritàriament hostils, més que probables seguidors del «govern talibà a l'ombra». Desplaçar-me amb els soldats més enllà dels murs fortificats significava anar dins d'un vehicle blindat a prova de bombes, la qual cosa ho diu tot sobre la manca de relació amb el poble afganès. Vaig deixar Maiwand l'octubre del 2010 sentint-me tan desconnectat de l'Afganistan que havia conegut que, a pesar que vaig redactar aquella experiència, vaig demanar a l'editor que no la publicués. Així doncs, apareix per primera vegada en aquest llibre.

Frustrat per l'última presa de contacte amb l'Afganistan, al cap d'uns mesos vaig voler-me'n tornar cap allà, a principis del 2011. Volia superar la sensació d'alienació que havia sentit a Maiwand amb un nou intent d'entendre què estava passant al país. Novament, vaig integrar-me amb una petita unitat de tropes afganeses i estatunidencs a l'escarpada frontera de l'Afganistan amb els territoris tribals del Pakistan, un feu jihadista. Si bé en cap moment vaig entrar en contacte amb els civils afganesos, sí que tenia accés als soldats locals que lluitaven amb els estatunidencs, i entre ells vaig descobrir tal grau d'animositat i desconfiança que vaig arribar a la conclusió que la campanya liderada pels Estats Units a l'Afganistan havia fracassat. L'article que en vaig escriure, que apareix al dotzè capítol, «Força i futilesa», portava el subtítol «Ha arribat l'hora de marxar de l'Afganistan?».

La dècada posterior va ser la crònica d'una tragèdia anunciada, un tema del qual només vaig informar esporàdicament i des de la distància. En aquest llibre he inclòs alguns dels articles que vaig publicar aquells anys com una sèrie de capítols breus i datats: «Annals d'assassinat» (tretzè capítol), «L'estil de mort americà» (catorzè), «La balada del mul·là Omar» (quinzè), «Kunduz torna a caure» (setzè), «El retorn dels talibans» (dissetè) i «La fi de l'imperi estatunidenc?» (divuitè). Contenen els obituaris de diversos afganesos prominents que vaig conèixer personalment arran de la notícia de les seves morts violentes, mentre que els últims articles parlen del retorn inexorable dels talibans. Perquè, malgrat tot, el final de la història l'agost del 2021 va ser molt difícil d'empassar. En vista de la històrica desfeta

estatunidenca, vaig sentir l'obligació de tornar a l'Afganistan, i ho vaig fer al cap d'unes setmanes, al novembre i el desembre del 2021, als primers embats de l'hivern a l'Àsia central.

Durant les dues dècades de la presència occidental, la capital afganesa va experimentar una transformació radical. El 2001, quan els talibans es van veure empesos a les muntanyes després de setmanes i setmanes de bombardejos amb avions B-52 i d'ofensives terrestres per part dels mujahidins amb el suport de la CIA, Kabul era un lloc desert i desolat, majoritàriament en ruïnes. A la primavera del 2002, amb milers de tropes estatunidenques sobre el terreny, la ciutat havia començat a omplir-se de nou. Milions de refugiats havien tornat després de passar anys a l'exili entre el Pakistan, l'Iran i altres països.

Des d'aleshores, la població estimada de Kabul el 2001, de dos milions d'habitants, s'ha multiplicat fins als gairebé cinc milions, mentre que la del total al país, que era d'uns vint milions de persones, s'ha disparat fins als quaranta milions. L'edat mitjana dels afganesos és de tan sols divuit anys i mig.

Els mesos posteriors al retorn dels talibans encara s'intuïa l'antiga Kabul, però molt subtilment; havia quedat engolida per un creixement sense ordre ni concert. La ciutat, abans formada gairebé exclusivament per habitatges unifamiliars sense gairebé cap edifici de més de deu pisos d'alçada —deixant de banda les mesquites—, s'havia convertit en un desgavell urbanístic amb desenes de blocs de pisos que s'elevaven quinze o inclús vint pisos. S'havia transformat en una concorreguda ciutat comercial plena de cotxes, però les desigualtats socials i sectàries endèmiques de tota la vida no havien anat enlloc. Els homes de la comunitat xiïta hazara, d'aspecte semblant als mongols, que ocupen l'estament més baix de la jerarquia social afganesa, continuaven empenyent carros pels carrers, amb corretges fixades al cap. Hi havia gent pertot, i captaires a manats. Els barris marginals que s'enfilaven pels turons rocosos als marges de la ciutat s'havien

expandit, però ara també es veien fastuosos palaus de noces, barberies i botigues de vestits de núvia, a banda de clubs de billar i gimnasos. Els cartells publicitaris de tota la ciutat anunciaven una desconcertant varietat de begudes energètiques turques, mentre que milers d'addictes a l'heroïna s'amuntegaven a les mitjanes i sota els ponts, fumant o injectant-se la droga.

Ara que els talibans havien tornat al poder, els habitants de Kabul continuaven fent vida amb aparent normalitat, desplaçant-se per la ciutat a peu i en vehicles, transportant mercaderies, comprant i venent menjar i altres béns en paradetes a la vora de la carretera. Però no, darrere de tot això planava la sensació palpable que les coses havien canviat.

Per començar, no es veien estrangers enlloc, mentre que els nouvinguts talibans eren omnipresents, en controls de carretera i punts d'accés, conduint camionetes o en Humvees de l'exèrcit nord-americà, amb les armes carregades i a punt. Alguns portaven els cabells llargs, a l'estil jihadista, i anaven vestits amb la túnica i els pantalons típics de la indumentària afganesa tradicional, el que es coneix com un *shalwar kameez*, en alguns casos amb combinacions incongruents de diversos tons llampants de blau, taronja o groc, i amb els ulls exageradament ressaltats amb llapis negre. D'altres havien adoptat l'estètica de les forces especials estatunidenques, des dels uniformes de camuflatge fins a les botes i les ulleres de sol: el botí capturat a les bases dels combatents nord-americans que havien tocat el dos. A la majoria de kabulins els talibans els resultaven tan aliens com els estatunidencs. Anant pel carrer, amb prou feines veia algun civil interactuant amb els talibans més enllà del que seria un intercanvi superficial. Era com si els uns i els altres s'ignoressin, com si vinguessin de mons diferents i de cop i volta s'haguessin vist obligats a conviure. De tant en tant, fins i tot detectava el que em semblaven espetecs de pànic als ulls dels civils quan passaven pel costat de talibans armats, mirades

involuntàries de precaució que de seguida s'afanyaven a amagar rere expressions neutres. Vaig pensar que si un exèrcit antiavortista i antivacunes de texans armats prenguéss Nova York, el panorama seria si fa no fa una cosa així.

Independentment de la seva ideologia política, la majoria de kàbulins s'adherien a l'estàndard operatiu del pragmatisme: la vida continua. I no em va sorprendre gens ni mica. En un període de quaranta-cinc anys, havien viscut una dècada d'ocupació militar russa, una dictadura policial, una guerra civil sanguinària, sis anys de tirania talibana i vint anys d'una quasidemocràcia d'inclinació occidental, tot plegat per tornar a caure en mans dels talibans.

En una rotonda prominent hi havia un home que venia banderes de setí blanques i negres, la bandera talibana oficial, que proclama en àrab que «No hi ha altra divinitat que Déu, i Mahoma és el missatger de Déu». Un dia em vaig aturar per parlar-hi. Li vaig preguntar com es guanyava la vida abans que els talibans prenguessin el poder. Fins que els talibans van entrar a la ciutat, em va explicar, havia estat soldat del govern, però des que es va quedar sense feina es dedicava a vendre banderes. Va somriure i va ajuntar dos dits en l'aire, com dient que li servia per posar el plat a taula.

Per regla general, els talibans havien permès que la gent de Kabul fes la seva. A banda d'un grapat d'incidents força desconcertants, com ara apallissar les dones que sortien a protestar per la restricció dels seus drets a l'educació i al treball, no s'havia vist gaire repressió obertament. Els talibans havien arribat a assegurar als afganesos i a la resta del món que no tenien cap intenció de venjar-se dels que havien estat els seus enemics. Fins i tot havien declarat l'amnistia. Això no tenia res a veure amb el comportament que havien exhibit el 1996, quan van prendre Kabul per primera vegada. Els talibans dels noranta i de principis dels 2000 tenien una obsessió compulsiva amb el seu zel per imposar una societat basada en l'estricta conformitat amb la seva interpretació de l'islam. Una de les seves obsessions era la representació d'ídols. Després de la deposició dels talibans el 2001,

havia trobat botigues en què les il·lustracions de mares amb nadons als paquets de sabó infantil havien estat meticulosament ratllades per comissaris de la moralitat talibans, que empunyaven retoladors permanents marrons. Fins i tot havien pintat damunt dels senyals de passos de vianants i de bestiar. Aquest cop no. Avui dia la majoria dels combatents tenien mòbils que, evidentment, mostraven imatges humanes, la contemplació de les quals havia deixat de ser un problema.

Sí, una cortina moralista penjava sobre la ciutat, però semblava indolent i desmenjada. Molts aparadors que havien mostrat imatges femenines ara estaven castament pintats per sobre, però en la majoria dels casos ho havien fet els mateixos botiguers, per estalviar-se maldecaps. Això sí, els rètols de les botigues de vestits de núvia continuaven exhibint imatges femenines ben cridaneres, a l'estil de Bollywood, la mena de transgressió que a l'època dels antics talibans hauria suposat una bona atonyinada als propietaris. Les imatges dels enemics polítics dels talibans tampoc s'havien destruït sistemàticament. El retrat d'Ahmad Shah Massoud s'havia retirat de l'icònic obelisc de pedra vermella erigit en honor seu uns anys abans, però en molts casos havien deixat retrats seus —com els d'altres adversaris dels talibans— intactes.

De la mateixa manera, a pesar que les dones i les noies havien estat expulsades provisionalment dels llocs de treball i els instituts, encara se'n veien pel carrer. Totes portaven hijab, el mocador que els cobreix els cabells i el coll, però la majoria encara no s'havien enfundat els burques que les tapen de cap a peus. Generalment, duïen túniques de tres quarts de cos amb malles, i algunes ni tan sols havien renunciat al maquillatge.

L'última vegada que vaig ser a l'Afganistan, descrita al capítol final del llibre, «Després de la caiguda» (el dinovè), encara no se sabia ben bé fins a quin punt els talibans continuarien mostrant una certa tolerància. Eren una força insurgent profundament compromesa i

ideològicament fervent que havia prevalgut després d'anys i anys de guerra contra un exèrcit finançat i armat pels Estats Units. Havien assolit una victòria impressionant en tots els sentits, i el compromís declarat dels seus líders per aconseguir un estat veritablement islàmic feia pensar que l'Afganistan es trobava enmig d'una revolució tan rotunda com la de l'aiatol·là Khomeini al costat mateix, a l'Iran, quatre dècades abans, o com la revolució socialista prèvia de Fidel Castro a Cuba, o, posats a fer, com l'encara més antic triomf comunista de Mao a la Xina.

Per fer-me una idea del que els talibans dos punt zero volien fer de l'Afganistan, vaig buscar i entrevistar algunes de les seves personalitats per esbrinar la nova «veritat» del grup. En una combativa conversa a l'elegant jardí del Serena Hotel amb Suhail Shaheen, l'ambaixador talibà davant l'ONU, vaig assenyalar-li la incongruència del fet que ens trobéssim en un hotel que els seus camarades havien atacat en dues ocasions amb l'objectiu d'assassinar els seus hostes de l'estranger. Shaheen va arrufar les celles i va arronsar les espatlles. Quan li vaig demanar per les intencions dels talibans amb les dones afganeses, ell va replicar que les sancions occidentals eren el que les condemnaven a viure en la misèria.

L'astuta ambigüitat de les respostes de Shaheen, així com la de la resta de diplomàtics talibans que vaig tractar, suggeria una opacitat tàctica pel que fa al seu propòsit. Vaig marxar de l'Afganistan amb una sensació de mal auguri, preocupat pel futur del poble afganès, que semblava condemnat a patir el govern d'uns homes que, amb la força de les armes, s'entestaven a declarar el dret a ser custodis de la seva sort.

I què suposa la derrota a l'Afganistan per als Estats Units? Per sobre de tot, pel moment en què es va donar, immediatament després de la calamitosa presidència de Trump i de la seva instigació de l'assalt al Capitoli el 6 de gener del 2021, subratllava el declivi del país com el protector del planeta i com un model de democràcia. Tan sols sis mesos després, Vladímir Putin, clarament animat per l'espectacle

de la ignominiosa evacuació estatunidenca de Kabul, va aprofitar l'avinentsa per llançar la seva invasió a gran escala contra Ucraïna. I qui sap si la supèrbia de Putin no és fins i tot excusable: per alguna cosa l'Afganistan es coneix com el cementiri dels imperis. De la mateixa manera que la retirada soviètica del 1989 va presagiar el col·lapse de l'URSS, les imatges d'homes afganesos aferrant-se desesperadament al tren d'aterratge dels avions militars estatunidencs que s'enlairaven —només per acabar caient des del cel— suggerien el declivi precipitat dels Estats Units.

Esclar que aquesta partida d'escacs ja l'hem vist abans. La retirada estatunidenca del Vietnam va donar pas a una dècada d'avanços soviètics per tot el tauler geoestratègic, des d'Angola i Etiòpia fins a Nicaragua i l'Afganistan. Al final, però, la Unió Soviètica va acusar la seva insostenibilitat i va col·lapsar. Com acabarà aquesta partida, ara? Encara no ho sabem.

Dorset, Anglaterra

Març del 2025